

1983/84:14

Måndagen den 24 oktober

Kl. 11.00

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Centerpartiets partigrupp har som suppleant i arbetsmarknadsutskottet under Karin Anderssons ledighet anmält hennes ersättare Cecilia Jensfelt.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Cecilia Jensfelt (c)

2 § Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

3 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:6

Anf. 2 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Med hänvisning till riksdagsordningen 6 kap. 1 § vill jag meddela att jag ej kommer att besvara interpellationen av Jan-Erik Wikström om biståndet till utvecklingsländerna inom den angivna tiden fyra veckor. Med anledning av att regeringen i proposition 1983/84:40 om ekonomisk-politiska åtgärder kommer att redovisa vissa ställningstaganden rörande utvecklingsbiståndet, har interpellanten och jag kommit överens om att interpellationen besvaras i samband med kammarens behandling av propositionen och utskottsbetänkandet.

Om svensk anknytning till sovjetiskt naturgasnät

4 § Svar på fråga 1983/84:76 om svensk anknytning till sovjetiskt naturgasnät

Anf. 3 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig om vilka åtgärder som kommer att vidtas för att få en svensk anknytning till naturgasleveranser från Sovjet.

Swedegas AB har regeringens uppdrag att planera och samordna de åtgärder som kan krävas vid en introduktion av naturgas på den svenska marknaden.

I bolagets basverksamhet ingår, förutom arbetet med Sydgasprojektet, bl. a. att undersöka förutsättningarna för att bygga upp naturgasmarknader i västra och östra Sverige. Det s. k. Östgasprojektet utgår från en naturgastillförsel från Sovjetunionen via Finland. Vid början av nästa år kommer Swedegas att till regeringen redovisa förutsättningarna för detta projekt. Jag är alltså inte i dag beredd att diskutera vilka åtgärder som denna rapport kan komma att föranleda.

Anf. 4 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det bästa man kan säga om regeringens och energiministerns agerande och handläggning av denna fråga är att det visas ett märkligt ointresse.

Det är märkligt att Sverige som en av de utvecklade industrinationerna i Västeuropa inte är intresserat av att i likhet med alla de andra länderna med samma status koppla på naturgasnätet från Sovjet.

Vi känner till bakgrunden: Många debatter har förts om detta, från USA:s sida har det förekommit försök att stoppa leveransen av naturgas från Sovjetunionen till Västeuropa – detta har avvisats av samtliga västeuropeiska stater.

Nu är exempelvis Förbundsrepubliken Tyskland garanterad leveranser på över 10 miljarder kubikmeter, Frankrike och Italien omkring 8 miljarder kubikmeter vardera, Schweiz en mindre kvantitet – 4 miljarder kubikmeter – Österrike 2,5 miljarder kubikmeter, osv.

Det här betyder ett stort uppsving för dessa staters industri – tillverkning av komponenter osv. Det har garanterat dem mångåriga leveranser av en billig, bra och högst användbar naturgaskälla. Som jag sade är det märkligt att Sverige är så ointresserat.

En gasledning är framdragen till Kouvola öster om Helsingfors. Även Finland hör alltså till den krets av stater som har kopplat in sig på detta nät. Finnarna kommer att dra gasledningen fram till Helsingfors – det beslutet är redan fattat. De är oerhört intresserade av att Sverige träder till och är villiga att underhandla om och utföra en framdragnings av gasledningen till Östersjökusten. Det skulle då finnas möjligheter för Sverige att koppla in sig på denna ledning.

Nu säger energiministern bara: Det här kan jag inte ta ställning till i dag, det måste vänta till nästa år. Man kan fråga sig om tåget skall gå ifrån oss igen.

som det gjorde vid utbyggnaden av olje- och naturgasnäten på 1950-talet. Den gången missade vi stora leveranser till pipelines och annat för den svenska stålindustrin.

Det här ärendet är viktigt också ur sysselsättningssynpunkt. Gävle kommun har, som alla känner till, varit intresserad. En svensk anknytning skulle också betyda oerhört mycket för bl. a. Bergslagsområdet.

Det har sagts att Sovjetunionen har erbjudit leveranser av naturgas till Sverige på upp till 3 miljarder m³. Jag ställer en direkt fråga till energiministern om denna uppgift är riktig. Jag skulle gärna vilja ha ett besked om hur det ligger till med den saken. Jag vill också fråga: Vad anser egentligen energiministern om naturgas som energikälla jämförd med andra energislag?

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1983/84:4 om utnyttjandet av inhemsk skogsenergi

Anf. 5 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Franzén har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att säkra optimalt utnyttjande av inhemsk skogsenergi i stället för t. ex. miljöpåverkande importbränsle såsom kol.

Med den inriktning av energipolitiken som riksdagen beslutade våren 1981 beräknas skogsbränslen år 1990 svara för 25–30 TWh. Detta är en mycket betydande del av vår energiförsörjning. Det krävs ett uthålligt och målmedvetet arbete för att nå denna nivå.

Inte minst är det nödvändigt att undanröja sådana hinder för utvecklingen inom området som består i olösta problem och konflikter. Bl. a. måste vi lösa frågan om konkurrensen mellan skogsindustrins råvarubehov och en ökad användning av skogsråvara för energiändamål. Inriktningen är att skogsindustrins behov skall tillgodoses i första hand.

Regeringen har tagit en rad initiativ under vintern och våren för att uppnå detta syfte. För att åstadkomma en riktig avvägning mellan skogsindustrins råvaruförsörjning och intresset av att utnyttja skogsavfall som energiråvara skärpte regeringen förra hösten prövningsförfarandet enligt 136 a § byggnadslagen (BL) när det gäller anläggningar som framställer träfiberbränsle och anläggningar som eldas med träfiberråvara.

Betydande arbete har vidare lagts ner på att samordna olika statliga organs arbete i fråga om biobränslen. I vintras hölls bl. a. en överläggning med berörda myndigheter och departement om samtliga problem på biobränslesidan. Regeringen har även haft en rad överläggningar med berörda företag, branschorgan och fackliga organisationer.

En interdepartemental arbetsgrupp, biobränslegruppen, har tillsatts för att bl. a. gå igenom de praktiska problemen i samband med skogsbränsleanvändningen och föreslå åtgärder för att lösa problemen med konkurrensen mellan olika användare av skogsråvara. Arbetsgruppen avser att avge en

Nr 14

Måndagen den
24 oktober 1983

---

*Om utnyttjandet av
inhemsk skogs-
energi*

Måndagen den
24 oktober 1983

---

*Om utnyttjandet av
inhemsk skogs-
energi*

rapport med förslag till åtgärder senare i höst.

Regeringen har vidare uppdragit åt industriverket och skogsstyrelsen att närmare utreda effekterna på skogsindustrins råvaruförsörjning av en ökad användning av skogsråvara för energiändamål. Resultatet av utredningen redovisades i juni i rapporten Ökad eldning med skogsråvara – nya möjligheter och konsekvenser. Utredningen konstaterar bl. a. att en mer omfattande användning av ved för eldning är ett skogspolitiskt medel att öka tillgången på barrvirke. Rapporten remissbehandlas f. n. Avsikten är att biobränslegruppens förslag senare i höst bl. a. skall grunda sig på rapporten och remissyttrandena.

En möjlighet att öka tillgången på råvara både för skogsindustrin och för eldningsändamål erbjuder de regionala bränslebolag som håller på att etableras av inhemska värmeproduktionsintressenter och till vilka även skogsindustrin kan ansluta sig. Dessa regionala bränslebolag bör kunna bidra till en bättre fungerande fastbränslemarknad. Därmed skapas ett samband i hela bränslekedjan, allt från utvinning till förbränning.

Regeringen har dessutom nyligen förelagt riksdagen ett förslag till ändrad inriktning av energibeskattningen. Förslaget innebär bl. a. att inhemska bränslen skall befrias från moms. De skall inte heller förmånsbeskattas. Förslaget innebär vidare att skatten på kol successivt höjs så att skatten per energienhet fr. o. m. år 1985 kommer att motsvara ca hälften av skatten på olja.

Regeringen avser vidare att inom kort lägga fram förslag till riksdagen om fortsatt stöd för åtgärder för att ersätta olja och för investeringar inom energiområdet.

Med de här nämnda åtgärderna som regeringen har vidtagit är det min övertygelse att de hinder som har funnits inom detta område kommer att undanröjas och att vi nu skall kunna få en ökad takt när det gäller utnyttjandet av inhemska bränslen.

Anf. 6 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det blir en litet märklig debattordning, eftersom interpellanten själv inte kommer upp i första hand.

Jag har gått upp i denna debatt därför att jag tycker att det är en hel del saker på detta område som det fortfarande finns all anledning att diskutera med regeringen och dess energiminister. Jag vill med detsamma säga att mycket av det som har gjorts är mycket bra. Jag skall inte ta upp det resonemanget en gång till, men det har nu kommit sådana förslag som vi från vårt partis sida har drivit i mer än tio års tid. Det är glädjande att de kommer nu, även om det skulle ha varit mera glädjande om de hade kommit tio år tidigare.

Det finns en motsättning mellan skogsråvara och det som skall användas för uppvärmning, dvs. som bränsle. I svaret hänvisas också till utredningar m. m. som skall komma; det sägs också att man skall ta upp denna fråga. Man kan diskutera och fråga sig om det i alla hänseenden är helt nödvändigt att den svenska skogsindustrin alltid skall ha det första "uppropet" på de

tillgångar som finns. Det är säkert mycket bra för skogsbolagen och skogsindustrin – de tjänar pengar, speciellt i detta läge – och det är indirekt bra för staten, därför att handelsbalansen förbättras osv.

Men på sikt kanske det kan vara förmånligt att se litet mera kritiskt på detta förhållande. Det är ju inte helt säkert att precis varenda pinne som går att använda till massa skall användas till massa, med tanke på bränsleläget, ersättningen av olja och avvecklingen av kärnkraft, som kommer' så småningom. Jag skulle därför gärna vilja höra om energiministern i detta sammanhang har en bestämd uppfattning att det alltid skall vara så. Det står också i interpellationssvaret att det alltid i första hand skall vara skogsindustrin som skall prioriteras. Är detta en absolut förutsättning? Finns det inte möjligheter att man i olika regioner skulle kunna tänka sig en något mindre kategorisk uppfattning i denna fråga?

En annan mycket intressant sak i detta sammanhang är de regionala bränslebolagen – en fråga som vi från vpk:s sida har drivit i många år men alltid fått avvisad. Nu kommer de regionala bränslebolagen, och det gläder mig. Vi har föreslagit regionala bränslebolag med ett dominerande inflytande från kommuner, landsting osv. I svaret här talas det om "regionala bränslebolag som håller på att etableras av inhemska värmeproduktionsintressenter". Innebär detta att också kommuner, landsting osv. kommer att få inflytande i dessa regionala bränslebolag, eller betyder det att det bara blir på marknadsbasis, med de stora företagen, där naturligtvis också skogsindustrin – som det står här – skall vara med? Det är också en intressant fråga i detta sammanhang.

Anf. 7 TALMANNEN:

Anledningen till att Oswald Söderqvist fick ordet nu var att han var anmäld på talarlistan och att interpellanten inte var närvarande i kammaren när svaret lämnades.

Anf. 8 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag missbedömde tiden. På grund därav måste jag tidsbegränsa mitt inlägg, men jag skall försöka att få med det väsentliga.

Jag tackar energiministern för svaret.

Energiministern redovisar några positiva åtgärder som vidtagits för att främja ökad användning av skogsenergi. Visst är detta bättre än ingenting alls, men tyvärr passar det mesta under rubriken "För litet och för sent".

Energiministern tar med all rätt upp konflikten mellan industri- och energiråvara. Det vore fel att förneka att en sådan konflikt finns. Det är också fel att tro att den helt kan undanröjas. Ställer man kravet att man i alla lägen skall kunna styra all skogsråvara till rätt användning, kommer det att bli ett mycket allvarligt hinder för såväl skogsindustrin som energianvändarna.

När vi från centerns sida redan 1981 hävdade att tillkomsten av ett energisortiment med rätt hantering skulle innebära att tillgången på industri-

*Om utnyttjandet av
inhemsk skogs-
energi*

råvara ökar, då trodde varken socialdemokrater eller moderater på oss. I dag säger energiministern i sitt svar att industriverket och skogsstyrelsen har konstaterat "att en ökad användning av ved för eldning är ett skogspolitiskt medel att öka tillgången av barrvirke". – Jag hade här tänkt återge vissa utdrag ur utredningen som verifierar just detta, men jag får avstå från det.

Det var just detta centern sade 1981. Om vi då hade fått stöd för våra förslag, skulle både ekonomi och sysselsättning ha varit betydligt bättre i dag.

Det är framför allt fråga om att utveckla tekniken att ta till vara en större del av vad skogen producerar. Industrin prövar i dag "träddelsmetoden" och olika slags helträdstekniker för upparbetning vid terminaler. Detta är tekniker som säkert kommer att få en viss framgång, men jag är rädd för att regeringen här lyssnar alltför mycket på industrin.

För det småskaliga skogsbruket – och det svarar för mer än 50 % av produktionen – behövs andra metoder, som inte kräver en lång, dyrbar och känslig kedja av maskiner och personal. Hopsamling, buntning och lageruppläggning av energived måste bli ett enmansjobb. Lagringen och torkningen måste kunna ske till ringa kostnad vid bilväg, där energiveden vid behov kan hämtas med vanliga timmerbilar. Flera intressanta metoder prövas, och det är viktigt att de får ett aktivt stöd så att tekniken snabbare får en bredare spridning.

Energiministern försöker att få skärpningen av prövningen enligt 136 a § byggnadslagen att framstå som en positiv åtgärd. Detta är en av de regeringsåtgärder som aktivt bidragit till att försena utvecklingen av och skapa osäkerhet kring utnyttjandet av skogsbränsle. Det vore bra om regeringen först som sist gav upp sin kolartro på att man kan reglera bort konflikter. Att göra det förvärrar bara konflikterna. Den utredning som energiministern själv har refererat till i svaret har bl. a. analyserat verkningarna av 136 a §. Som en konsekvens av analysen föreslår utredningen att regeringen t. v. ersätter prövningen med uppgiftsskyldighet för den som vill bygga större eldningsanläggningar. Utredarna pekar på att en viktig orsak till den låga utbyggnadstakten är regleringen enligt 136 a § byggnadslagen.

Regeringens allvarligaste missgrepp är den spridning av reklam för kol som skett. Redan i höstas bestämde sig regeringen för att det skulle vara 25 större koleldade anläggningar. Det är att beklaga att regeringen sysslar med sådant som inte behövs. Effekten av denna deklaration blev att många fliseldnings- och värmepumpsprojekt fick stå tillbaka för koleldning.

Som lök på laxen lovade regeringen 75 % bidrag till miljöanläggningar vid koleldningsanläggningar, som i många fall inte behövs. Kolskatten talade man inte så mycket om vid den tidpunkten. Några bestämda kolmiljökrav var man inte heller beredd att deklarerera. Det har vid det här laget blivit ett klassiskt talesätt bland socialdemokratiska kolpolitiker att hänvisa till "sträng praxis", även om den bara grundar sig på enstaka tillståndsärenden. Denna flathet vad avser kolpolitiken har medfört att vi i dag med många band är bundna till ett alldeles onödigt kolberoende.

När energiministern nu äntligen kommer med kolskatteförslaget så är det både för litet och för sent. Så småningom skall kolskatten bli 50 % av

olja. Varför skall den inte bli det med en gång? Varför skall inte kolet belastas med beredskapsavgift?

Jag får nu, beroende på att min taletid är begränsad, koncentrera mig på en rad frågor, som kanske därför kommer att hänga litet i luften.

Varför skall inte kolskatten motsvara 50 % av oljeskatten redan nu?

Varför skall inte kolet ta del i kostnaderna för beredskapslagring, forskning osv.?

Hur skall energiministern beräkna kolskatten, om kolpriset närmar sig priset på tjockolja?

Jag hade tidigare tänkt att här redovisa en utredning som konstaterar att kolpriset är kostnadsberoende och att priset därför kommer att stiga drastiskt när det blir bättre balans på marknaden. Den matematik för skatteberäkning som redovisas i propositionen och som grundar sig på att kolet kommer att kosta bara hälften så mycket som oljan blir då inaktuell, och följer man då energiministerns principer så innebär det motsvarande skatteskärpning.

Energiskattepropositionen bygger på principen att inhemska bränslen skall vara skattefria. Innebär det att skattebefrielse skall gälla också för etanol, som produceras på inhemska råvaror?

Sedan talar energiministern i positiv ton om ett fortsatt stöd för åtgärder som syftar till att ersätta olja. Min fråga lyder: Kommer eldningsanläggningar för skogsbränsle att behandlas minst lika positivt som torveldade anläggningar?

Anf. 9 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag skall börja med att ta upp frågan om kolintroduktionen och vill då, Ivar Franzén, lägga fast ett par saker som är viktiga.

1. Den kolintroduktion som nu pågår är helt i enlighet med beslut som riksdagen fattade 1981 på förslag av den trepartiregering som då leddes av centern. Centern står alltså bakom den kolintroduktion som motsvaras av ett tjugofemtal anläggningar av det slag som nu håller på att uppföras eller planeras. Det är inte fråga om någonting annat än det ni själva har medverkat till att fatta beslut om.

2. Vi ställer utomordentligt stränga miljökrav. Den prövning som nu görs företas individuellt för varje anläggning just för att man skall kunna ta hänsyn till de miljökrav som måste ställas på den med hänsyn till regionala förhållanden och annat.

Vi kommer i en kolproposition i vår att ta ställning till vilka miljökrav som långsiktigt skall ställas på basis av en rad olika utredningar, bl. a. kol-, hälsa- och miljöprojektet, och remissyttrandena över dem. Självfallet kan det väl inte vara något annat än bra att vi ställer stränga miljökrav i kombination med att vi främjar utvecklingen av sådan teknik som minskar kolets mycket allvarliga miljöeffekter. Det är ju ett ansvarsfullt sätt att hantera kolintroduktionen på.

Vi kommer dessutom att lägga fram andra förslag till detta riksmöte, vilka syftar till att ge regeringen ett fast grepp över kolintroduktionen, så att denna sker på ett planmässigt och försiktigt sätt med hänsyn till miljökraven.

Måndagen den
24 oktober 1983

*Om utnyttjandet av
inhemsk skogs-
energi*

På frågorna om kolskatten vill jag svara följande. Kolet är i dag mycket lågt beskattat. Det har bedömts vara en alltför stor påfrestning på de berörda att i ett steg ta en skattehöjning till 50 %. Man behöver normala planeringstider i de kommuner som sysslar med dessa frågor för att de skall kunna anpassa sig till den nya skattenivån.

Frågan om beredskapslagring överses f. n., och det kommer att framläggas förslag i den frågan senare.

Om prisrelationerna mellan kol och olja skulle förändras, blir det naturligtvis anledning att ta upp en diskussion kring de frågorna, om vi skall följa – och det anser regeringen självfallet – principerna i propositionen om att vi måste ha en skatt som bl. a. relaterar sig till belastningen på handelsbalansen.

Det har i dagssituationen inte varit anledning att ta upp en diskussion om skatten på inhemsk etanol.

Vad beträffar förslaget om eldningsanläggningar för inhemska bränslen i det kommande förslaget om åtgärder för oljeersättning kan jag inte föregripa det förslaget – det vet Ivar Franzén. Våra förslag kommer inom relativt kort tid att bli bekanta för hela kammaren.

Jag vill sedan ta upp frågan om inhemska bränslen. Det går att hävda, Ivar Franzén, att det gjorts för litet och att det gjorts för sent. Men det som gjorts har skett efter regeringsskiftet för ett år sedan. Om centern hävdade en viss linje 1981, hade det gått mycket bra att föra fram dessa åtgärder till praktiska förslag som regeringspolitik, ifall det hade funnits uppslutning för det i den dåvarande borgerliga regeringen – men det fanns det uppenbarligen inte.

Enligt vår bestämda uppfattning efter erfarenheterna från det här året finns det inga genvägar att nå resultat när det gäller introduktionen av inhemska bränslen. Vi måste ta itu med de praktiska problemen. Vi måste ta itu med existerande konflikter och lösa dessa. Och det har vi gjort. Tack vare detta – det arbetet var tidigare ogjort – har vi tagit väsentliga steg framåt, som icke tidigare tagits. Vi har bl. a. tagit fram den utredning som Ivar Franzén nu hela tiden refererar till. Den togs inte fram på initiativ av någon borgerlig regering där centern ingick. Detta gällde även frågan om momsbefrielse för inhemska bränslen och frågan om investeringsstöd för utveckling av inhemska bränslen. Jag anser att det, med tanke på hur litet som tidigare hade gjorts, är litet farligt för centern att ta upp denna fråga.

Jag skulle önska att vi hade kommit längre på väg. Men nu har vi tagit ett rejält grepp över utvecklingen, och nu kommer besluten steg för steg ute i landet, inte minst i de regioner som behöver ny sysselsättning.

Jag vill säga att de regionala bränslebolag som nu bildas med stöd från regeringen där det behövs har en rad intressenter som medagerande. Däribland är kommunerna och ofta även landstingen mycket betydelsefulla och ofta ledande. Men det är viktigt att producentintressena är med. Då kan man använda bränslebolagen för att finna praktiska lösningar på problemen att dela upp skogsråvaran för den rätta användningen. Samtidigt som vi är mycket bestämda på att skogsindustrins intressen skall gå i första hand, av hänsyn till landets export och ekonomi, tycker vi att de här problemen

praktiskt går att lösa. De behöver alltså inte ställas mot varandra i olösliga konflikter, bara man tar itu med problemen på det sätt som vi har gjort.

Med detta, herr talman, har jag inom den tid jag hade till mitt förfogande kunnat svara på de frågor som Oswald Söderqvist och Ivar Franzén ställde.

Anf. 10 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Energiministern frågar först vad vi skall ha i stället. Sedan hävdar energiministern att centern står bakom kolbeslutet. Vi står bakom 1981 års energibeslut, men vi har då framför allt den mera långsiktiga målsättningen för ögonen. Den målsättningen är att successivt utveckla ett energisystem, i huvudsak baserat på varaktiga, helst förnybara inhemska energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan.

Sedan 1981 har hänt vad vi i och för sig redan 1981 sade skulle hända, men som ingen då trodde, nämligen att bl. a. värmepumpstekniken har gjort helt andra landvinningar än vad i varje fall socialdemokraterna och moderaterna räknade med. Det gör att vi täcker in en energivolym som väl svarar mot kolsatsningen. För oss är det då helt naturligt att man ser på de långsiktiga målen. Kan man nå dem snabbare, skall man självfallet försöka göra det och inte envist hålla fast vid ett detaljbeslut, som ändå bara var ett mål på vägen. Det finns ju möjligheter både genom bättre energihushållande – vi vet att de möjligheterna är långt ifrån uttömda – och genom utnyttjande av dels överskottet på elström, dels värmepumpstekniken, som visat sig mycket lönsam. Så det är en mycket liten kolsatsning som behövs. Det är direkt i strid mot de långsiktiga målen som nu regeringen driver igenom en så omfattande kolsatsning.

Det mest allvarliga är att vi genom den här kolsatsningen och dryga investeringar binder upp en del av värmemarknaden, som är ständigt krympande. Därmed kommer det att bli allvarliga låsningar som på sikt hindrar bättre alternativ, inhemska bränslen, och så småningom solenergin, osv. Detta är ett mycket allvarligt missgrepp som regeringen gör.

Stränga krav på kolet. Vi har aldrig protesterat mot det, energiministern. Däremot tycker vi att det är en brist att man inte har velat ge klara besked. Vi har haft konkreta förslag från vår sida, men dem har socialdemokraterna med hjälp av moderaterna förkastat.

Förändring av kolskatten. Det är ett mycket intressant besked. De flesta bedömare säger att kolpriset är i litet längre perspektiv kostnadsberoende. Alla bedömare är också överens om att i dag, om det sker en förnyelse i branschen, så ger inte kolpriset kostnadstäckning, varken för frakt eller produktion. Detta innebär att vi måste räkna med mycket kraftiga ökningar av kolpriset inom en 5–10-årsperiod. Då skall alla som tänker investera i kol räkna med att man jämsides med en prisstegring skall få motsvarande skatteökning, vilket gör att den ekonomiska grunden för kolsatsningen helt rycks undan. Det är bra om energiministern kan tala om det i dag, för jag tycker att det är fel om man lurar kommunalmän och andra till att göra investeringar på felaktiga grunder.

Sedan till inhemska bränslen. Vad har hänt sedan regeringsskiftet? Det har

Måndagen den
24 oktober 1983

*Om utnyttjandet av
inhemsk skogs-
energi*

hänt en hel del saker. Man har ensidigt stött satsningar på torv, vilket inneburit att man i regioner med uppenbart överskott av skogsbränsle i dag bundit sig för torv, som har prioriteringsordning 2. Man har skärpt prövningen enligt 136 a §, och man har talat mycket om kol och skapat en villervalla som har gjort att vi har fått en markant försening av inhemska bränslen.

Det har utan tvivel varit en kolets period. Jag kan gärna ge regeringen, och särskilt energiministern, en komplimang för att ni nu tycks ha tänkt om. Det uppskattar vi i centern enormt. Men vi kan inte helt bortse från de krumbukter som har gjorts dessemellan och som har åstadkommit en hel del skada både på Sveriges ekonomi och framför allt i vad gäller sysselsättningen.

Vad som behövs i dag är att vi satsar på energihushållning – i viss mån också med hjälp av värmepumpsteknik – men framför allt att inhemska bränslen får maximal prioritering. Det skulle vara bra om energiministern här ville göra en mycket klar deklaration – jag tror att det kunde bli dagens goda gärning – och säga att det är klart att regeringen nu tänker satsa på inhemska bränslen och klart prioritera dem framför kol. Jag tror att den deklarationen vore välgörande för våra kommunalmän.

Sedan några ord om regionala bränslebolag. Jag tror att sådana i något fall kan vara en lämplig lösning – det är möjligt. Men jag tror att det är mycket farligt om vi i det här fallet, såväl som i många andra fall, låser oss vid en viss modell och tror att den är bra och tillämpbar i alla sammanhang. Om vi skall utnyttja de lokala förutsättningarna och verkligen ta till vara den värdefulla skogsråvaran på ett optimalt sätt måste vi låta de lokala förhållandena slå igenom.

Stöd gärna regionala bränslebolag, men sätt inte upp detta som en fix mall, för då tror jag att ni återigen kommer att skapa byråkratiska hämningar, som är så förödande för en näring som är i sitt första utvecklingskede.

Det finns många småföretag som i dag gör förnämliga insatser. Genom ert agerande har många av dem tyvärr kommit på obestånd. Med den deklaration som jag önskar att energiministern gör kanske det åter blir vårluft för dem.

Anf. 11 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar energiministern för svaret på de frågor som jag ställde i mitt första anförande.

Jag tycker alltså att det är bra med regionala bränslebolag, under förutsättning att samhället får ett verkligt inflytande över dem. Jag tycker att det är oerhört viktigt att kommuner och landsting med hjälp av regeringen och statsmakten garanteras ett sådant inflytande – men vi har inte sett det än. Jag tror att det är viktigt med samordning, att samhällets organ på lokal och regional nivå får ett ordentligt inflytande över de olika bränsleförekomster – oavsett om det gäller torv, skogsbränsle eller biobränsle av annat slag – som kan tas fram just genom sådana här bränslebolag.

Jag tolkar svaret så att energiministern är villig att arbeta för detta. Men samtidigt vill jag utfärda en varning. Om man går ihop och kucklar med skogsindustrin, som det står i interpellationssvaret, är det risk för att

industrin med sin stora kapacitet och den ekonomiska makt som den har också kan få ett inflytande över små och fattiga kommuner. Det är något som jag ser som en risk när man talar om denna s. k. blandekonomi, som det väl är fråga om.

Beträffande avvägningen mellan skogsbränslen och industrins behov tolkar jag svaret från energiministern så, att det inte kategoriskt är så – även om det sägs att man skall slå vakt om industrin – att industrin alltid skall få den vara som eventuellt kan användas till både det ena och det andra. Detta tror jag är mycket viktigt i det här sammanhanget, om man skall tala om praktiska lösningar. Det kan nämligen både nationalekonomiskt, regionalt och lokalt finnas tillfällen då det kanske är mycket bättre att använda delar av den tillgång som finns just för användning i värmesystem, i stället för att industrin skall vara predestinerad att få bränslet helt och hållet.

Jag vill säga några få ord om detta med kol, som har varit uppe i debatten. Jag tänker inte lägga mig i grälet mellan centern och socialdemokraterna om vem som har gjort vad. Från vår sida har vi hela tiden haft en klar linje, och vi har aldrig velat ha en så stor kolintroduktion som vi nu har fått. Jag har anmärkt på detta vid flera andra tillfällen.

Vad gäller skatten kan vi i likhet med centern vara mycket kritiska mot att man nu sent slår till med en kolskatt och också tycka att den mycket väl skulle kunna vara högre.

Jag skulle kunna jämföra med ett annat importbränsle, som jag tog upp i samband med min fråga. Men på den fråga jag då ställde fick jag inte något svar från energiministern. Naturgasen skall beskattas med 75 % av priset på olja, jämfört med kolets 50 %. De är allesammans importbränslen. Varför skall naturgasen, som är ett rent och miljövänligt bränsle, bestraffas så hårt? Det är en fråga som man också kan ställa sig.

Kolet måste hållas tillbaka. Vi har redan fått alldeles för mycket kol. Det har redan kommit samtal från skilda håll i landet, bl. a. från kommunalmän, som meddelar att de är oroliga för stigande hyror, stigande kostnader för uppvärmning och risk för stigande kommunalskatter på grund av satsningen på kolverk. Till detta kommer nu också höga kolpriser. Detta är mycket olyckligt.

Det vore bra om kolintroduktionen mycket kraftigt stramades upp. Det är länge sedan vi begärde importlicenser för kol. Socialdemokratin i opposition var med på det. Nu när man kommit i regeringsställning är man inte intresserad av importlicenser för kol. Det är också en fråga om vilket ansvar man tar för energipolitiken i olika skeden.

Jag skulle slutligen vilja påpeka att socialdemokratin som parti inte bara kan säga att man 1982 var i opposition och därför inte kunde påverka energipolitiken. Ni påverkade energipolitiken, speciellt tillsammans med moderaterna, i en mycket negativ riktning, och det ansvaret vilar på er fortfarande, även om ni var i opposition vid det tillfället. Man kan inte bara skylla på att man inte har suttit i regeringsställning. Ni har haft inflytande, ni har använt det inflytandet och ni har gett oss en energistruktur som är mycket olycklig, och för det bär ni ett mycket tungt ansvar fortfarande.

---

*Om utnyttjandet av
inhemsk skogs-
energi*

Anf. 12 LENNART BLOM (m):

Herr talman! När man lyssnar till herr Franzén kan man kanske få intrycket att det här är ett privat slagsmål där andra inte är välkomna. Jag skulle bara ganska kortfattat i det här inlägget – för det är ju inte meningen att vi nu skall ta en energiskattdebatt – vilja understryka att det avgörande faktiskt inte är skattenivån utan det totala priset, och det tror jag är viktigt att man kommer ihåg.

När det gäller möjligheterna för de inhemska bränslena att nå så högt som 30 TWh, vilket har angivits i ett beslut som inte alls är bindande utan vägledande, får jag väl anmäla en rätt betydande skepsis mot att detta skulle kunna vara möjligt, under förutsättning att man inte är beredd att stå för orimliga kostnader. Jag har ingenting att erinra i sak mot det interpellations-svar som här har givits. Jag tror att frågan om gränsdragningen till skogsindustrin är så central att man inte bara snabbt kan avfärda den. Jag och det parti jag företräder har dessutom den uppfattningen när det gäller energiskatterna, som kommer in i bilden här, att det är en ganska tvivelaktig åtgärd att subventionera de inhemska bränslena genom att göra enbart dem skattefria. Det är möjligt att man så att säga introduktionsvis skall acceptera det, men det här bollandet fram och tillbaka med planeringselement via energiskatterna får jag nog lov att anmäla en rätt stor skepsis emot.

Den energisituation som vi har i landet f. n. är förhållandevis tillfredsstäl-lande. Vi har lyckligtvis en mycket god tillgång – på grund av folkomröstning-ens utgång – på elenergi. Vårt oljeberoende minskar fort och väl, och vi har över huvud taget en ganska väl sammansatt produktionsbild, internationellt sett.

Mot den bakgrunden vill jag anmäla en tveksamhet inför alla dessa projekt som seglar upp där man bortser från kostnadsbilden. Den är absolut väsentlig. Vi har helt enkelt inte råd att i det läge vi nu befinner oss i kosta på oss några experiment. Jag tycker kanske att det för herr Franzéns del – som företrädare för det parti som på ett exempellöst sätt bidrog till att desorganisera landets energipolitik till miljardkostnader – kunde vara på tiden att även börja tänka på ekonomin i energiförsörjningen.

Anf. 13 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det som här har sagts föranleder mig att på regeringens vägnar deklarerar att det är en central målsättning för energipolitiken att både på kort och på lång sikt tillförsäkra vårt land en säker, billig, miljövänlig och i största möjliga utsträckning inhemsk försörjning av den energi som vi behöver för att tillgodose viktiga behov.

Jag vill också gärna säga att målet måste vara att vi även i framtiden skall ha tillgång till just säker och billig energiförsörjning. Det kan icke accepteras att energiförsörjningen långsiktigt byggs upp på delar som kräver ständiga subventioner. Självfallet måste det nuvarande stödet ges i syfte att påskynda oljeersättningen, att förbereda kärnkrafts-avvecklingen och att utveckla och introducera ny teknik. Målet är naturligtvis att stödet så snart som möjligt skall bli onödigt. I introduktionsfasen behövs det emellertid ett stöd.

En annan central målsättning är att vi skall ha fasta spelregler för energipolitiken. Vi kan inte längre hålla på att gräla om vilken andel det skall vara av det ena eller det andra energislaget. Den energibalans som riksdagen enhälligt fastställde så sent som för två år sedan bör vi hålla fast vid, liksom vid de långsiktiga målen, till dess att nästa beslut fattas 1985.

Det är sant att det har gått fortare, inte minst tack vare vårt investeringsprogram, med vissa energikällor och viss energiteknik. Det gäller t. ex. värmepumpar. Den utvecklingen är utomordentligt bra, eftersom den påskyndar oljeersättningen. Däremot är det inte sant att t. ex. fullföljandet av arbetet på att uppnå det mål som sattes upp 1981 beträffande kolet har trängt undan satsningen på värmepumpar eller inhemska bränslen. Målet var, och är, att kol år 1990 skall svara för 10 % av energiförsörjningen. Detta motsvarar 4–6 miljoner årston, som är en mycket liten andel. Målsättningen för inhemska bränslen är, som sagt, 25–30 TWh. Läger man dessutom till de inhemska bränslen som industrin använder i form av bark och lutar, kommer man fram till sammanlagt 80 TWh som mål för 1990. Detta är mer än vad kärnkraften, eller för den delen vattenkraften, vid den tidpunkten kommer att svara för.

Målsättningen är alltså mycket ambitiös, och detta i kombination dels med vårt praktiska arbete, dels med de principer som nu har lagts fast i energiskattepropositionen visar ju klart vad vi prioriterar. Men vi måste hålla fast vid vad vi för så kort tid sedan som två år fattade beslut om. Annars blir det ingenting av den långsiktiga energipolitiken. Ivar Franzén. Jag vill verkligen uppmana centern att medverka till att vi äntligen får fasta spelregler som efterlevs och en offensiv energipolitik i stället för fortsatt gräl och handlingsförlamning. Vi har gjort och kommer att fortsätta att göra vad vi skall och kan göra för att äntligen få handling på det här området, där det så länge har varit låst på grund av ofruktbara mönster och gräl.

Till Oswald Söderqvist vill jag säga att vårt besked är kategoriskt. Skogsråvara som kan användas som råvara i industrin skall inte eldas upp. Men vi blir också alltmer övertygade om att vi verkligen kommer att kunna klara den här problematiken, om vi bara hanterar frågorna på ett riktigt sätt och låter de olika intressenterna delta vid lösningen av problemen med hänsyn till de lokala och regionala förutsättningarna. Vi tänker att på traditionellt folkhemskt sätt låta olika intressenter delta i arbetet. Vi känner ingen som helst oro. Tvärtom vet vi att detta är sättet att uppnå praktiskt riktiga resultat. De regionala bränslebolagen och andra aktörers arbete kommer naturligtvis att vara olika på olika håll i landet, eftersom den här marknaden och de praktiska förutsättningarna att arbeta ser helt olika ut i olika delar av Sverige. Det är viktigt att det praktiska arbetet försättningsvis tar hänsyn till de regionala förhållandena.

Anf. 14 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Först ett par ord till Lennart Blom.

Jag gjorde faktiskt ett tappert försök, tyckte jag, att poängtera vikten av det totala priset. Jag försökte addera kolskatt och prishöjningar och visa de

*Om utnyttjandet av
inhemsk skogs-
energi*

negativa effekterna och de uppenbara riskerna för att man på det viset tar undan den ekonomiska grunden för de kolsatsningar som i dag görs. Mera tydligt kan man inte markera att ekonomin har en avgörande betydelse vid val av energikälla.

Inhemska bränslen subventioneras, sades det. Jag är tveksam till om man kan påstå att borttagande av momsen är en subvention av inhemska bränslen. Praktiskt taget hela kostnaden för inhemska bränslen avser svenskt arbete, som bit för bit beskattas. Skatteandelen när det gäller inhemska skogsbränslen är sannolikt högre än den blir i kolet med den nu föreslagna skatten. Från den synpunkten bidrar kolet mindre till att förbättra det statsfinansiella läget än inhemska bränslen gör.

Lennart Blom tillät sig påstå att centern medverkar till miljardförluster, och då tänkte han självfallet på kärnkraften. Jag hävdar med bestämdhet – jag har inte tid att dra den matematiken nu – att den största förlusten utan tvivel uppstått genom tillkomsten av aggregat 11 och 12, som både privatekonomiskt, om de vore fristående, och samhällsekonomiskt är mycket dåliga affärer. Centern var emot dessa förlustaffärer – så ej herr Blom.

Energiförsörjningen skall vara säker, billig och tillräcklig, deklarerade energiministern. Vi ställer upp på den deklarationen. Vi tycker den är angelägen. Men vi finner det också angeläget att säga att det är totaltkostnaden vi måste räkna med. Då har tillvaratagande av spillvärme och inhemska bränslen klara fördelar.

Jag hävdar återigen – och det är inte för att försöka åstadkomma gräl utan därför att jag upplever det som så angeläget att vi hjälps åt att lösa upp bindningarna till kolet – att kolet med den satsning som nu görs på ett allvarligt sätt kommer att skjuta undan såväl inhemska bränslen som satsningar på tillvaratagande av spillvärme o. d. Detta gäller kanske inte just för dagen, men om vi ser längre framåt i tiden med en krympande värmemarknad är detta ett mycket allvarligt problem, som ingen energiminister kan gå förbi.

Det kan aldrig vara att svika ett beslut att försöka nå slutmålet snabbare. Det är att utnyttja de möjligheter som verkligheten ger att komma fram snabbare och bättre. Visst vore det roligt att i det här sammanhanget kunna säga att vi nådde ända fram med litet marginal! Vi har den chansen nu, om vi lägger upp politiken rätt.

Om vi inte lyckades få våra vänner moderaterna med oss på våra förslag, när centern befann sig i regeringsställning, så kunde vi ha kommit till socialdemokraterna, så skulle de ha hjälpt centern att föra den energipolitiken, sade energiministern. Det är ju ändå så att vi har ett ganska väl fungerande arbete i våra utskott. I näringsutskottet har vi alltid kunnat resonera över partigränserna. Det har funnits mycket konkreta kontakter i olika sammanhang för att försöka hitta lösningar. Jag vill hävda att vi från centerns sida försökt att maximalt utnyttja den beredvillighet som till och från har funnits hos socialdemokraterna att försöka förbättra energipolitiken, som vi i den borgerliga regeringen inte alltid fick så som vi ville ha den.

Men det har givit de marginella resultat, som vi har kunnat konstatera. Därutöver har jag inte kunnat konstatera någon beredvillighet från socialdemokraterna att hjälpa centern att driva en mer effektiv energipolitik.

Vi skall nu få fasta spelregler. Jag uppskattar också detta. Men det senaste årets svängningar i attityderna mellan olika bränslen – jag talar nu med erfarenhet från marknaden, eftersom jag har en del rötter där – har verkligen icke uppfattats som fasta spelregler. Marknaden har i stället uppfattat en markant satsning mot en bestämd kvantitet kol och sedan, så småningom, på inhemska bränslen och därefter ökade skattepålagor på kolet. Vi har också kunnat konstatera en tveksamhet som på ett mycket beklagligt sätt har försenat införandet av inhemska bränslen. Denna tveksamhet har kanhända gjort att vissa mycket aktiva näringsutövare har fått sin ekonomi slagen i spillror, därför att den marknad de räknade med uteblivit i den tveksamma miljön.

Så visst är det väldigt bra om vi i dag får fasta spelregler. Jag ställer mig helt bakom den deklaration som energiministern gjorde om billighet, säkerhet och långsiktighet, så länge vi bara talar om den totala kostnadsbilden.

Anf. 15 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag är inte överens med energiministern om att skogsindustrin i alla avseenden alltid skall vara prioriterad när det gäller de inhemska skogsråvarorna. Det kan vara väldigt bra för skogsbolagen, men vi har ingen kontroll över dem. Det kan kortsiktigt vara bra för handelsbalansen, men det är inte säkert att den ökade vinsten i skogsindustrin och massaindustrin automatiskt kommer Sverige och de svenska löntagarna, de svenska arbetarna och det svenska samhället till godo. Detta vet vi sedan förut.

Nu talar energiministern om folkhems tradition och folkhems modell när det gäller samarbete osv. Hon tänker då naturligtvis på samarbete med storfinanserna och med de stora företagen. Jag tycker att vi skulle ha lärt oss en del och komma ihåg hur det gick för lilla Rödluvan. Vargen var redan inne i stugan, han låg t. o. m. i sängen och åt sedan upp henne. Det stora problemet för er socialdemokrater och för arbetarrörelsen är inte att pyssla om och stoppa om vargen något mera, utan det är att få ut honom ur stugan i stället, ut ur folkhemsstugan, för han skall inte ligga där och profitera på värmen längre. Detta problem finns i energipolitiken liksom i alla andra sammanhang. Därför är det viktigt, tycker jag, att man får ett samhälleligt inflytande över regionala bränslebolag, kontrollen över skogsråvaran och sådana saker. Det är oroväckande när energiministern går upp och talar om att problemen skall lösas praktiskt, att vi skall samarbeta osv. Vad har det lett till tidigare, och vad kommer det att leda till i framtiden? Vi kommer att stå där, kanske beroende av de stora företagen, utan att kunna lösa problemen på ett sätt som vore lämpligt för hela folkhushållet, för folkhemmet.

Herr talman! Slutligen vill jag säga ett par ord till moderaten Lennart Blom. Han har ingenting lärt och allting glömt. Han ser kärnkraftsutbyggnad och sådana saker som det enda saliggörande för Sverige och för den svenska energipolitiken.

Är inte Lennart Blom oroad över de ekonomiska förhållandena, över förhållandena med avfallshanteringen, över sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen och andra sådana saker? Är det inte dags att börja tala klarspråk om de sakerna i stället för att bara, som för tio år sedan när vi visste mycket mindre allihop, tala om hur bra det är med kärnkraft och om hur viktigt och hur fint det är med en elproduktion baserad på kärnkraft och sådana saker? Det var inte bra då, och det är inte bra nu heller.

Anf. 16 LENNART BLOM (m):

Herr talman! Får jag kort säga till herr Söderqvist, att jag inte alls är orolig. Kärnkraften är utomordentligt miljövänlig. Många av våra bekymmer här i landet skulle vara ännu större om vi inte hade den kärnkraft som vi har. Jag betraktar det som en olycka att vi än så länge inte kan använda kärnkraften även för kärnvärme, men det kommer – var så säker.

Anf. 17 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Till detta är bara att säga att Lennart Blom verkligen borde vara orolig. Avfallsproblematiken är inte löst, kärnvärmereaktorerna kommer att producera avfall. Man vet inte hur man skall ta det om hand, och vi vet att det är en viktig råvara för kärnvapenframställning.

Men det är klart, vill man inte se sanningen i vitögat, som Lennart Blom, ser man inga problem utan förtsätter att tala om kärnkraften som den rena energikällan, trots att den är en av de smutsigaste och farligaste energikällor som någonsin har tagits fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1983/84:8 om åtgärder för att skydda småspararna på börsen

Anf. 18 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Björn Molin har i en interpellation frågat mig dels vilka åtgärder regeringen kommer att föreslå för att skydda småspararna på börsen, dels om regeringen är beredd att skärpa reglerna för s. k. insideraffärer.

Bakgrunden till interpellationen är att det under senare tid förekommit flera uppmärksammade börsaffärer som aktualiserat en debatt i massmedia om börsetiska regler och om behovet av att komplettera reglerna.

Björn Molin målar inledningsvis upp en bild i grälla färger av hur de borgerliga regeringarna skulle ha återgett börsen dess vitalitet och hur denna nu skulle hotas av den nuvarande regeringen på grund av dess ekonomiska politik. Han talar vidare om hur de borgerliga regeringarna skulle ha vidtagit en mängd åtgärder för att gynna aktieägarna, åtgärder som den nuvarande regeringen enligt Björn Molin har omintetgjort. Eftersom det inte är meningen att i detta sammanhang ha en allmän ekonomisk-politisk debatt

eller en diskussion om aktieägandets villkor i allmänhet, avstår jag från att här bemöta Björn Molins påståenden i dessa delar, även om det finns mycket att säga om dem. Jag begränsar mig till att besvara de båda konkreta frågor om börsen som Björn Molin har ställt.

Jag vill då först hålla med Björn Molin när han talar om vikten av en väl fungerande aktiebörs. Målsättningen måste vara att bevara förtroendet för börsen som en sund marknadsplats för riskkapital. Regeringen fäster stor vikt vid att de börsetiska reglerna upprätthålls och att börsstyrelsen och ansvariga myndigheter ingriper med eftertryck om reglerna åsidosätts. I den mån reglerna har bristfälligheter bör dessa naturligtvis undanröjas.

Vad som har sagts i den allmänna debatten kan möjligen få någon att tro att vi saknar börsetiska regler i Sverige. Så förhåller det sig inte. I börslagstiftningen infördes våren 1976 regler om skyldighet för börsbolagen att till börsstyrelsen lämna de upplysningar som börsstyrelsen behöver för att se till att börshandeln sker enligt god affärssed. I särskilda inregistreringskontrakt skall börsbolagen åta sig bl. a. att lämna information till allmänheten och börsstyrelsen om förhållanden som kan påverka kursbildningen på aktierna. Dessa regler har överförts till den nya börslagstiftning som trädde i kraft år 1980.

De regler som finns har gjort det möjligt för börsstyrelsen att ingripa mot osunda företeelser i börshandeln. Även bankinspektionen har såsom tillsynsmyndighet över banker och fondkommissionsbolag kunnat göra ingripanden. Det är dock uppenbart att det finns behov av att komplettera regelsystemet i syfte att stärka förtroendet för värdepappershandeln.

Börsstyrelsen håller sålunda på med en översyn av inregistreringskontrakten, som jag räknar med skall vara klar före åsskiftet. Vidare pågår inom fondbörsen arbete med att samla de börsetiska reglerna i lättillgänglig form. Från regeringens sida följer vi börsstyrelsens arbete, och det har under sommaren och hösten varit olika kontakter mellan börsledningen och finansdepartementet för att få klarlagt i vad mån det behövs lagändringar i fråga om informationsplikten eller på andra punkter i börslagstiftningen. Jag vill vidare nämna att bankinspektionen särskilt granskar den handel med icke börsnoterade aktier som sker inom den s. k. OTC-marknaden. Även här kan lagstiftningsåtgärder aktualiseras.

Bestämmelserna mot insiderspekulation är nödvändiga för att förtroendet för handeln med värdepapper skall bevaras. Nu gällande lag av år 1971 kräver att ledande befattningshavare i börsbolag och deras anhöriga skall anmäla innehav av aktier i bolaget för registrering. Värdepappersmarknadsutredningen, som har i uppgift att se över insiderlagstiftningen, är i färd med att avsluta sitt arbete. Utredningsbetänkandet kommer att remitteras i månadsskiftet november-december. Utredningen kommer enligt vad jag har inhämtat att föreslå att insiderspekulation kriminaliseras och att tillämpningsområdet utvidgas till "aktiemarknadsbolag", dvs. inte bara börsbolag utan också OTC-bolag. Vissa ökade befogenheter kommer att föreslås för bankinspektionen. Utredningen kommer också att föreslå en skyldighet att rapportera både förvärv som gör att en aktieägare får 5 % eller mer av

---

*Om åtgärder för att
skydda små-
spararna på börsen*

*Om åtgärder för att
skydda små-
spararna på börsen*

röstvärdet och andra större förändringar av aktieinnehavet. Denna procedur innebär, enligt utredningens bedömning, i praktiken att s. k. uppflaggning och nedflaggning kommer att ske. I den mån andra lagändringar aktualiseras kommer förslag att remitteras samtidigt med utredningsbetänkandet. Jag kommer att föreslå regeringen att i en proposition lägga fram förslag till riksdagen för beslut under våren.

Björn Molin föreslår att nya aktier som ges ut av ett börsbolag inte skall få ha olika röstvärde. Jag har förståelse för kritiken mot detta att lika kapitalinsats ger olika inflytande. Att göra en sådan ändring som Björn Molin föreslår är emellertid inte fritt från komplikationer. Jag är därför för dagen inte beredd att ge något besked om en sådan ändring. Frågan är emellertid föremål för prövning inom regeringskansliet.

Av vad jag nu har sagt framgår vilka slags åtgärder jag räknar med att regeringen kommer att kunna föreslå inom kort för att skydda småspararna på börsen. Det var det som Björn Molins första fråga gällde. När det gäller den andra frågan – om regeringen är beredd att skärpa reglerna för insideraffärer – är som framgått svaret ja.

Anf. 19 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Det är trevligt att – jag får väl säga för omväxlings skull – kunna föra en debatt med Kjell-Olof Feldt där vi är i grunden ense. Det gäller behovet av en väl fungerande aktiebörs och av fungerande och allmänt respekterade etiska regler för börshandeln.

Utgångspunkten för min interpellation är självfallet de många s. k. affärer som i höst har inträffat i samband med vissa börsbolags verksamhet. Kinnevik-Fagersta, Sandvik, Scandinavian Trading Company AB, Kuben är alla namn som har skapat oro och osäkerhet bland vanliga aktieägare och som föranlett ingripanden från börsstyrelsen. Aktiebörsen är ett viktigt forum för att tillföra de svenska aktiebolagen riskvilligt kapital och därmed öka möjligheterna att utveckla det svenska näringslivet och göra det konkurrenskraftigt framdeles. Börsen gör det möjligt också för småsparare att låta *sitt* kapital komma den producerande industrin till godo, i stället för att kanaliseras till improduktivt sparande eller finansiella transaktioner av allehanda slag.

Man bör därför inte missgynna sparande i aktier eller handel med aktier i förhållande till annat sparande. Det regelsystem i fråga om bl. a. beskattningen av aktier som existerade vid regeringsskiftet förra året var, enligt min mening, väl avvägt och gav börsen den nödvändiga injektionen utan att för den skull ge aktieägarna en orimligt gynnad ställning i övrigt. Det är därför beklagligt att den nya socialdemokratiska majoriteten har avskaffat t. ex. bestämmelserna om skattereduktion för aktieutdelningar och nu står i begrepp att ersätta det uppskattade skattefondssparandet med ett s. k. allemanssparande. Det är också beklagligt om regeringen gör allvar av sina planer på någon sorts skatt på aktieomsättningen eller om man vill ändra reglerna för reaskatt i samband med försäljning av aktier. På de båda senare

punkterna känner vi inte regeringens avsikt, men det är möjligt att finansministern kan säga någonting om detta i dag.

Den aktuella diskussionen om börsetik handlar om ett par olika saker. Först s. k. insideraffärer. Den som känner till viktiga beslut i börsnoterade företag har möjlighet att göra förmånliga aktieaffärer innan det aktuella beslutet blivit känt för flertalet aktieägare. Det gäller både beslut som leder till högre kurser och beslut som leder till lägre kurser. Den nu gällande "insiderlagstiftningen" innehåller ju bara ett krav på offentlig anmälan av insideraffärer – och det har säkert i sig en återhållande effekt – men min uppfattning är att det behövs en skärpning av lagstiftningen, som gör i vart fall vissa typer av insideraffärer olagliga. Jag tolkar interpellationssvaret så att finansministern har samma mening och att han har för avsikt att till våren lägga fram ett förslag om skärpt lagstiftning i fråga om insideraffärer. Det beskedet hälsas med tillfredsställelse.

S. k. uppflaggning, dvs. krav på att den som köper en större aktiepost i syfte att få ett ökat inflytande över aktiebolaget skall offentliggöra detta köp, är en fråga som är speciellt betydelsefull för de små aktieägarna. En stor köpare kan ju genom det ökade inflytande som köpet medför påverka för börskursen avgörande faktorer, och de små aktieägarna får då hjälplöst iakttä hur kursen på deras aktier förändras eller hur deras enda chans att bevara sitt kapital är att acceptera ett uppköpserbjudande. Samma krav som de kan självfallet de anställda i börsföretagen resa.

Också på denna punkt ger finansministern ett positivt och enligt min mening helt tillfredsställande svar och meddelar att han kommer att lägga fram förslag till riksdagen under våren, efter det att värdepappersmarknadsutredningens förslag har remissbehandlats. Finansministern säger i det sammanhanget i sitt svar att i den mån andra lagändringar aktualiseras kommer de att behandlas samtidigt med utredningsbetänkandet. Jag skulle vilja fråga finansministern: Vad tänker finansministern på när han talar om "andra lagändringar"?

Herr talman! Jag har också i min interpellation berört den graderade rösträtten när det gäller aktier. Om man vill öka de enskilda aktieägarnas möjligheter att påverka aktiebolagen via bolagsstämmorna, bör alla aktier ge lika inflytande, dvs. principen bör vara en aktie – en röst på stämman. I varje fall bör det gälla de börsnoterade företagen. Här är finansministern mera tveksam, men jag tolkar ändå svaret som att det ger uttryck för förståelse för det här kravet och att man i finansdepartementet vill se vilka de praktiska implikationerna med avskaffande av den graderade rösträtten är.

En särskild sak som uppmärksammats i samband med att några aktiebolag uteslutits från börsens A-listor och att handeln med dessa bolags aktier stoppats på själva börsen är att detta kan få skattemässiga fördelar, för bolagen genom att värderingen av bolagens förmögenhet inte längre skall utgå från börskursen. I bl. a. en artikel i Dagens Nyheter av Olle Westberg har man pekat på att knytningen till den s. k. OTC-listan alltså i vissa fall kan vara en fördel för bolaget och dess större aktieägare. Det kan inte gärna ha varit avsikten att uteslutningen från börsen skulle kunna ge bolagen sådana

skattemässiga fördelar. Här finns det väl därför anledning att överväga om man kan använda andra typer av sanktioner än uteslutning från börsen, vilka inte får denna icke avsedda skatteeffekt.

Herr talman! Syftet med systemet med etiska regler på börsen måste vara att ge alla köpare på börsen samma möjligheter – stora som små. Ingen skall behöva avstå från att köpa aktier av rädsla för att bli manipulerad av större och mer initierade aktieägare. En reviderad lagstiftning och bättre börsetik är därför naturliga önskemål från dem som vill ha en fungerande och livskraftig aktiehandel och därmed ett starkt, fritt näringsliv.

Jag noterar att i de här grundfrågorna tycks finansministern och jag vara på samma linje. Jag tackar honom än en gång för svaret.

Anf. 20 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Också jag noterar den fridsamma ton som råder i detta meningsutbyte. Jag skall svara på de båda frågor som Björn Molin ställde. Den första frågan var:

Vilka andra lagändringar skulle aktualiseras utöver dem som blir följden av förslag från den särskilda utredningen?

Bankinspektionen gör en granskning av hur OTC-marknaden har fungerat. Jag kan inte utesluta att också den granskningen leder till frågor som riksdagen bör ta ställning till. Men jag känner f. n. inte till att någonting sådant skulle ligga i det.

Den andra frågan som Björn Molin tog upp gäller börsstyrelsens sanktionsmöjligheter, som enligt min mening nu antingen är att ingenting alls göra eller att kasta ut företag från börsen, vilket kan få sådana konsekvenser som Björn Molin pekade på.

Resultatet av de överväganden som pågår inom börsstyrelsen och av överväganden som vi gör i departementet kan möjligen bli att vi också här har något att underställa riksdagen.

Slutligen vill jag, herr talman, när det gäller systemet med graderad rösträtt säga att demokratin på aktiemarknaden och på bolagsstämmorna kanske inte är riktigt så fulländad som den skulle kunna vara. Det är naturligtvis ett märkligt förhållande att en aktieägare kan ha aktier med 1 000 gånger större röstvärde än andra aktier. Det kan förefalla enkelt att säga: Låt oss i fortsättningen förbjuda att aktier med skilda röstvärden emitteras. Det är inget problem för nybildade bolag. Men för de bolag som finns kan man möjligen säga att felet har varit att man låtit det här systemet tillämpas för länge.

För bolag där man kanske har en mycket liten del av aktiekapitalet i A-aktier med fullt röstvärde och den allra största delen av aktiekapitalet i aktier med t. ex. en tusendels röstvärde kan ett förbud mot fortsatt emission av aktier med skilda röstvärden medföra problem. Om man i fortsättningen skulle tvingas att vid varje nyemission emittera aktier med fullt röstvärde, skulle det nämligen kunna leda till att röstmajoriteten i sådana bolag mycket snabbt skiftade från nuvarande ägare till andra. Det kan i vissa lägen möjligen vara en fördel, men jag tänker på den stora mängd av familjeföretag

som nu börjar förekomma på börsen och i dess närhet. Den risken kan uppstå att sådana företag – och även andra företag – därför att de inte vill förlora kontrollen över företaget avstår från nyemission och anskaffning av riskkapital som är synnerligen behövligt för deras verksamhet. Därför har vi diskuterat en mera mjuk övergång från det nuvarande systemet till en ordning där röstvärdesdifferentieringen successivt minskar i bolagen. Det är längs de vägarna vi nu prövar oss fram. Jag är också därvidlag beredd att återkomma till riksdagen med förslag så småningom, när vi har tänkt färdigt.

Nr 14

Måndagen den
24 oktober 1983

---

*Om åtgärder för att
skydda små-
spararna på börsen*

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1983/84:14 och 15 till socialutskottet

8 § Föredrogs men bordlades åter

Socialutskottets betänkanden 1983/84:1–3

9 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1983/84:8 Ett nationellt mikroelektronikprogram

1983/84:27 Åtgärder för elever med handikapp i det allmänna skolväsendet
m. m.

10 § Anmälades och bordlades

Redogörelse

1983/84:2 Riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för budgetåret
1982/83

11 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1983/84:16 av *Nils Carlshamre m. fl.*

1983/84:17 av *Ing-Marie Hansson*

1983/84:18 av *Jan-Erik Wikström m. fl.*

1983/84:19 av *Lena Öhrsvik m. fl.*

1983/84:20 av *Rosa Östh*

Statsbidrag till barnomsorg och social hemhjälp (prop. 1983/84:9)

12 § Anmälades och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1983/84:1 Internationella kapitalrörelser

1983/84:2 En fast ränta vid industriinvesteringar

1983/84:3 Utformningen av det nya femkronorsmyntet

13 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 21 oktober

1983/84:108 av *Eva Hjelmsström* (vpk) till utrikesministern om stödet till Nicaragua:

Läget i Nicaragua har skärpts ytterligare under senare tid. Under sommaren inledde USA sin största militärmanöver någonsin i området. Trots att Reagans politik led nederlag i USA:s kongress i juli, genom att representanthuset avvisade ytterligare CIA-stöd till "contras", har USA såväl genom CIA som genom utökat militärt stöd till de reaktionära regimerna i området fortsatt "hökarnas" linje. De senaste bevisen på detta är bombningarna av oljedepåer i Managuas närhet. Reaganregimen söker vidare "destabilisera" Nicaragua genom olika ekonomiska åtgärder. Contadoragruppens möten har hitintills inte varit framgångsrika. Tvärtom har de repressiva regimerna i området beslutat om ett utökat militärt samarbete. Nicaragua är i omedelbart behov av såväl ekonomiskt som politiskt stöd. Ett sådant stöd skulle innebära att Sverige ställer sig på de progressiva krafternas sida i Latinamerika.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga utrikesministern:

Vad avser den svenska regeringen att göra för att stödja Nicaragua internationellt, och avser den svenska regeringen att avsätta tekniskt bistånd till landet?

1983/84:109 av *Wiggo Komstedt* (m) till statsrådet Mats Hellström om effektiviteten i SIDA:s verksamhet:

I en intervju i TV med SIDA-chefen Anders Fosse angående den av regeringen aviserade nedskärningen av u-landsbiståndet med 500 milj. kr. sade Fosse att detta inte skulle innebära försämringar för de länder som mottar svenskt bistånd. Denna neddragning skulle kompenseras med att vår biståndsorganisation – SIDA – i stället skulle bli effektivare. Med anledning av SIDA-chefens uttalande vill jag fråga statsrådet följande:

Vilka slutsatser drar statsrådet av SIDA-chefens uttalande?

1983/84:110 av *Barbro Nilsson* i Visby (m) till försvarsministern om planeringen inom försvaret med anledning av minskade resurser:

Inom det militära försvaret försöker man planera för att snabbt anpassa sig till starkt minskade ekonomiska resurser. Personalminskningar utöver tidigare beslutade blir tydligt aktuella, bl. a. inom Gotlands kustartilleriförsvaret, GK/KA3.

1. Vill statsrådet medverka till att dessa ansträngningar inte leder till åtgärder som inte längre kan kallas välmotiverad rationalisering?

2. Vill statsrådet medverka till att samhället Fårösund i enlighet med riksdagens tidigare beslut inte drabbas?

den 24 oktober

1983/84:111 av *Birger Hagård* (m) till utbildningsministern om utnämningen av rektorer vid universitet och högskolor:

Vilka är regeringens kriterier vid utnämningar av rektorer vid universitet och högskolor?

1983/84:112 av *Wiggo Komstedt* (m) till kommunikationsministern om planerna på att godkänna en ny typ av moped:

1983 görs en stor satsning på ett gemensamt nordiskt trafiksäkerhetsår. Dess värre visar olyckskurvan i Sverige en oroande tendens. Samtidigt offentliggör regeringen att från årsskiftet 1983-1984 kommer att tillåtas en enklare mopedvariant som inte skall utrustas med blinker eller stopplykta.

Anser statsrådet att detta är en bra åtgärd av regeringen för att öka trafiksäkerheten?

14 § Kammaren åtskildes kl. 12.18.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 14

Måndagen den
24 oktober 1983

---

*Meddelande om
frågor*